รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*

A Model for Developing Instructional Leadership in the Digital Age of Basic School Administrators

[1]ศิริพงษ์ กลั่นไพฑูรย์ และ จิติมา วรรณศรี

[1]Siripong Klanpaitoon and Jitima Wannasri

สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Educational Administration, Faculty of Education,

Naresuan University, Thailand.

[1]Corresponding Author's Email: siripongk61@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) สร้างและตรวจสอบการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 3) ประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล องค์ประกอบที่ 2 วิธีพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) การสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล องค์ประกอบที่ 2 วิธีพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน และผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสม 3) การประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลมีความเป็นประโยชน์อยู่ระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.61) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.56)

*Received September 6, 2021; Revised October 4, 2021; Accepted October 11, 2021

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา; ภาวะผู้นำทางวิชาการ; ยุคดิจิทัล

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate components and guidelines for developing academic leadership in the digital age for administrators of the basic educational institutions; 2) to create and examine the development of academic leadership model in the digital age for administrators of the basic educational institutions; and 3) to assess a model for developing academic leadership in the digital age for administrators of the basic educational institutions. The study employed a research and development (R&D) method by studying documents and relevant research works as well as interviewing with 7 school administrators and experts. The tool used was a structured interview form. The obtained data were analyzed by percentage, mean, and standard deviation (S.D.).

From the study, the following results were found:

1) The components and guidelines for developing academic leadership in the digital age for administrators of the basic educational institutions consists as follows: 1st component referring to academic leadership components in the digital age; 2nd component referring to methods for developing academic leadership in the digital age; 3rd component referring to the process for developing academic leadership in the digital age; and factors for success in developing academic leadership in the digital age for administrators of the basic educational institutions.

2) From creating the development of academic leadership model in the digital age for administrators of the basic educational institutions, the following components were found: 1st component referring to academic leadership components in the digital age; 2nd component referring to methods for developing academic leadership in the digital age; 3rd component referring to the process for developing academic leadership in the digital age; and factors for success in developing academic leadership in the digital age for administrators of the basic educational institutions. The result of 9 experts examining an academic leadership model in the digital age for administrators of the basic educational institutions revealed that a model was of propriety.

3) From assessing the utilization and feasibility of a model for developing academic leadership in the digital age for administrators of the basic educational institutions, the result found that a model had the highest level of utilization ($\overline{X}$ = 4.61) and feasibility ($\overline{X}$ = 4.56).

Keywords: Development Model; Academic Leadership; Digital Age

บทนำ

สถานการณ์ของโลกในศตวรรษที่ 21 (ระหว่าง ค.ศ. 2001 - 2100) มีการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรและพลเมืองโลกหลายด้าน ได้แก่ ความผันผวนทางเศรษฐกิจการเข้าสู่สังคมสูงวัยของโลก การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่รวดเร็ว การปรวนแปรของสภาพภูมิอากาศความเสื่อมโทรมของทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภัยพิบัติทางธรรมชาติของโลกมีแนวโน้มเกิดความรุนแรงมากขึ้นและผลกระทบอื่นๆ อีกมากมาย (Office of the National Economic and Social Development Board, 2017) ให้องค์การทั้งภาครัฐและเอกชนต่างได้รับผลกระทบจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้อยู่รอดและมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ดังกล่าวผู้บริหารในฐานะผู้นำองค์การจำเป็นต้องปฏิรูปตนเอง และการเปลี่ยนแปลงองค์การครั้งใหญ่เพื่อนำพาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญที่จะต้องบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและความสมดุล เพื่อให้บริหารจัดการศึกษาบรรลุผลสำเร็จ (Paophan, 2016) จากสังคมยุคอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 19 และ 20 เปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมยุคความรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกันพลังขับของเทคโนโลยียุคดิจิทัล ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเป็นความรวดเร็วที่นักวิชาการเห็นตรงกันว่าเพิ่งจะเริ่มต้นเท่านั้นในระยะถัดไปจะยิ่งทวีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้นเป็นทวีคูณ (Am Don Kloi, 2013) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาตามไปด้วยอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ สถานศึกษาจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อเด็กในศตวรรษที่ 21

รัฐบาลได้กำหนดนโยบาย “โมเดลประเทศไทย 4.0 หรือ Thailand 4.0” มาใช้ เพื่อผลักดันประเทศให้หลุดพ้นจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง ซึ่งการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับยุคประเทศไทย 4.0 ตามนโยบายของรัฐบาลนั้น ผู้เรียนต้องสามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่งบนโลกนี้มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนานวัตกรรมต่างๆ มาตอบสนองความต้องการของตนเองและของสังคมได้ตามความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประกอบกับแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมและพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาว่า “ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการศึกษาที่มุ่งหวังให้คนไทยได้รับโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านการเข้าถึง, การให้บริการ, ด้านความเท่าเทียมและด้านประสิทธิภาพ” (Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education, 2016) ได้ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นอย่างมาก บริบทขององค์การที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังเช่นสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นสถานศึกษา ในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษามีความจำเป็นต้องเข้าใจบริบทของสถานศึกษาในยุคนี้ที่สภาพแวดล้อมภายนอก (external environment) ได้เข้ามามีผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษาอย่างมาก โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีที่เป็นทั้งปัจจัยเอื้อ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ทั้งการเปลี่ยนแปลงในระดับต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาของไทย นโยบายประเทศไทย 4.0 ของรัฐบาลที่ต้องการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องใช้การศึกษา 4.0 ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศด้วย สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบทำให้สภาพแวดล้อมภายใน (internal environment) ไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนในยุคดิจิทัลการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ครูในยุคดิจิทัล และเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย (Chaem Choi, 2019)

การบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคดิจิทัลนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เพื่อให้สามารถที่จะเลือกใช้กับการบริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม คุ้มค่าและเพียงพอต่อการใช้งาน (Pakotang, 2018) และ มีภาวะผู้นำแบบดิจิทัล เป็นกระบวนการหรือความสามารถ หรือพฤติกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนใช้อิทธิพลและอำนาจที่มีกระตุ้นให้บุคลากรในหน่วยงานปฏิบัติหน้าที่ด้วยความกระตือรือร้นและเต็มใจ โดยที่ผู้นำมีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถในการนำกระบวนการทางดิจิทัลมาใช้อย่างเหมาะสมและนำทางพฤติกรรมของบุคคลไปสู่การบรรลุเป้าหมาย พร้อมที่จะผลักดันและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาและการทำงานภายในโรงเรียนได้อย่างสอดคล้องกับสภาพบริบท (Somprach, 2019) ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะส่งเสริมให้การบริหารสถานศึกษาและการบริหารงานวิชาการประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ เพราะภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นคุณลักษณะของผู้บริหารในการมีอิทธิพล และกระตุ้นส่งเสริมให้ครูและบุคลากรดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายโดยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีองค์ประกอบ ได้แก่ การพัฒนางานด้านการเรียนการสอน การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานวิชาการและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครู ทำให้เกิดบรรยากาศที่เป็นมิตรและร่วมมือร่วมใจกันทำงาน มีความคิดริเริ่มและความรู้ความสามารถทางวิชาการ เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงานและพัฒนางานวิชาการ ตลอดจนผู้บริหารต้องสามารถพัฒนาครูและส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพของบทบาทครู ซึ่งบทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำทางวิชาการที่จะส่งผลให้สถานศึกษามีประสิทธิผล ได้แก่ บทบาทนักวิชาการ บทบาทผู้นำ บทบาทผู้ประสานงานและสร้างเครือข่าย บทบาทนักแก้ปัญหา บทบาทนักพัฒนาระบบ บทบาทสร้างทีมงาน บทบาทพัฒนาทรัพยากรบุคคลและบทบาทนักสื่อสาร ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องมีภาวะผู้นำเป็นผู้ริเริ่มสร้างแรงบันดาลใจ เป็นที่ปรึกษา ตลอดจนให้คำแนะนำความช่วยเหลือแก่ครูและบุคลากร เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาเกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ (Wannasri, 2010)

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเห็นความจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยมีความตระหนักและสนใจศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล อันจะส่งผลต่อคุณภาพในการจัดการศึกษาและคุณภาพของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวิธีดำเนินการ ตามขั้นตอนการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน รายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 3 ขั้นย่อย ดังนี้

1.1 การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการและกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากเอกสารและงานวิจัย ซึ่งเป็นเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ใช้ตารางวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำมาสังเคราะห์สรุปได้องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการและกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการและกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี จากโรงเรียน 3 โรงเรียน โดยการเลือกแบบเจาะจง มีเกณฑ์ในการคัดเลือกโรงเรียน คือเป็นสถานศึกษาที่มีผลงานด้านการพัฒนาสถานศึกษาที่เป็นที่ยอมรับจากระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งอยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรีอ่างทอง และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี โดยใช้เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างและนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล 2) วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล 3) กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล

1.3 การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการและกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง มีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาเอก มีความรู้ความสามารถในการบริหารการศึกษาหรือภาวะผู้นำทางวิชาการและวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ มีประสบการณ์ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป และมีผลงานโดดเด่นด้านการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลเป็นที่ยอมรับในวงการศึกษา ให้ข้อมูลใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล 2) วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล 3) กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1 นำผลการสังเคราะห์จากความคิดเห็นของโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี และจากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิมาสังเคราะห์ยกร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 การตรวจสอบร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการและวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารระดับสูงในระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้บริหารระดับสูงในระดับจังหวัด ที่มีประสบการณ์อย่างน้อย 10 ปี วุฒิปริญญาเอกและเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการและวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ จำนวน 3 คน 2) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์อย่างน้อย 10 ปี วุฒิปริญญาเอกและเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการและวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ จำนวน 3 คน 3) กลุ่มนักวิชาการ

ระดับอุดมศึกษา ที่เป็นผู้ที่มีประสบการณ์อย่างน้อย 10 ปี ในการสอนระดับอุดมศึกษา มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกสาขาบริหารการศึกษาหรือมีประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารของสถาบันอุดมศึกษา และมีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการและวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ จำนวน 3 คน เครื่องมือ คือ แบบตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา การสร้างเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้ 1) นำประเด็นรายการรายละเอียดของร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มาใช้กำหนดเป็นข้อคำถาม 2) สร้างแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางในยุคดิจิทัลวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการใช้ภาษา 4) นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์มาปรับปรุงแก้ไขทุกประเด็น

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรายละเอียด ดังนี้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดภาคกลางตอนบน จำนวน 1,060 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 12 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purpositive Sampling) และผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 281 คน ใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling)

ผู้วิจัยหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. สุ่มจังหวัดโดยการสุ่มอย่างง่ายจากจังหวัดภาคกลางตอนบน ทั้งหมด 8 จังหวัด โดยสุ่มไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ได้จำนวน 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดลพบุรี และจังหวัดอ่างทอง 2. สุ่มสถานศึกษาตามขนาดใน 5 จังหวัด ได้แก่ ขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก โดยสุ่มสถานศึกษาตามสัดส่วนของจำนวนสถานศึกษาในแต่ละจังหวัด ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 281 แห่ง แล้วเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละแห่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือ คือ แบบประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารศึกษาขั้นพื้นฐาน แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยนำรายละเอียดของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มากำหนดเป็นประเด็นคำถาม

2. ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเพื่อความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นแบบ มาตรประมาณค่า 5 ระดับและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

3. ผู้วิจัยนำร่างแบบสอบถามเพื่อประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและการใช้ภาษา

4.นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขและจัดทำแบบสอบถามเพื่อประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อความร่วมมือทางวิชาการ ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ ด้านทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมความก้าวหน้าบุคลากร ประกอบด้วย 25 ตัวบ่งชี้ 2) วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 4 วิธี ได้แก่ การเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน การเรียนรู้ผ่านสังคมเครือข่าย ระบบพี่เลี้ยงและการสอนงาน การเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ และ 3) กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนได้แก่ การวิเคราะห์ความจำเป็นและการประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการก่อนการพัฒนา การวางแผนและออกแบบหลักสูตรพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ การดำเนินการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ การประเมินผลการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ การปรับปรุงการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างและตรวจสอบการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยนำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาใช้ปรับแก้ไของค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ การปรับและหลอมองค์ประกอบการปรับรายการในองค์ประกอบย่อย ตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นได้ปรับปรุงแก้ไขและตรวจสอบซ้ำของร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้งจนได้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปรากฏผลใน 3 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล 2) ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อความร่วมมือทางวิชาการ 3) ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ 4) ด้านทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ 5) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมความก้าวหน้าบุคลากร

องค์ประกอบที่ 2 วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 4 วิธี ได้แก่ 1) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน 2) การเรียนรู้ผ่านสังคมเครือข่าย 3) ระบบพี่เลี้ยงและการสอนงาน 4) การเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ความจำเป็นและการประเมินก่อนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ
ขั้นที่ 2 การวางแผนและออกแบบหลักสูตรพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ
ขั้นที่ 3 การดำเนินการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ
ขั้นที่ 4 การประเมินผลการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ
ขั้นที่ 5 การปรับปรุงการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ผู้บริหารต้องเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีภาวะผู้นำทางวิชาการ สร้างความเชื่อมั่นในการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลและสามารถต่อยอดความรู้ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง

2. ผู้บริหารต้องมีเป้าหมาย กลยุทธ์ และแผนที่ท้าทาย มีความชัดเจนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลบริหารจัดการศึกษา สามารถบูรณาการนโยบาย ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัลของกระทรวงศึกษาสู่การปฏิบัติ

3. หน่วยงานต้นสังกัดให้การสนับสนุนด้านทรัพยากรคน งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม พบว่ารูปแบบมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.61) และรูปแบบมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.56) ดังตาราง

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้โดยภาพรวม

องค์ประกอบ	ความเป็นประโยชน์			ความเป็นไปได้		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
ภาวะผู้นำทางวิชาการยุคดิจิทัล	4.55	0.38	มากที่สุด	4.52	0.37	มากที่สุด
วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล	4.71	0.30	มากที่สุด	4.64	0.31	มากที่สุด
กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล	4.59	0.38	มากที่สุด	4.53	0.39	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	**4.61**	**0.33**	**มากที่สุด**	**4.56**	**0.33**	**มากที่สุด**

จากตาราง ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม พบว่ารูปแบบมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.71) รองลงมาคือ กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.59) และภาวะผู้นำทางวิชาการยุคดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.55) และด้านรูปแบบมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.64) รองลงมา คือ กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.53) และภาวะผู้นำทางวิชาการยุคดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.52) ตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แสดงดังภาพที่ 1

Picture 1: A Model for Delveloping Instructional Leadership in the Digital Age of Basic School Administrators

จากภาพ มีหลักในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล หมายถึง การที่ผู้นำองค์กรสามารถสร้างภาพในอนาคตขององค์กรหรือหน่วยงาน เรียนรู้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายการเรียนรู้ และแผนกลยุทธ์นำมาใช้บริหารองค์กรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมอย่างรอบด้าน ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยให้ความสำคัญสูงสุดกับงานวิชาการ

2. ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อความร่วมมือทางวิชาการ หมายถึง การที่กลุ่มคนหรือกลุ่มที่มีการประสานงานด้วยระบบอินเทอร์เน็ต หลากหลายช่องทางในการทำงานร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ทางวิชาการ สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีการจัดรูปแบบการจัดการให้เป็นกลไกขับเคลื่อนเชื่อมโยงกิจกรรมร่วมกัน และตระหนักร่วมกันในเป้าหมายและแผนงานที่จะทำ

3. ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ หมายถึง ทักษะภาวะผู้นำดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ความรู้เกี่ยวกับแพลตฟอร์ม (Platform) และเทคโนโลยีใหม่ๆ สามารถใช้ในการพัฒนาทักษะดิจิทัลในองค์กร ใช้เครื่องมือทางดิจิทัล มีกลยุทธ์การตัดสินใจแบบดิจิทัล เพื่อการพัฒนาตนเองและพัฒนาสถานศึกษาให้ทันยุคดิจิทัล

4. ด้านทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ หมายถึง ทักษะการสื่อสาร การโน้มน้าว การจูงใจ ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ สนับสนุนการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสื่อสารกับบุคลากรภายในสถานศึกษา เพื่อกระตุ้นการตัดสินใจร่วมกันในงานวิชาการ และใช้การสื่อสารด้วยรูปแบบ วิธีการที่หลากหลายและเทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสารกับองค์กรภายในและระหว่างองค์กร เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิชาการ

5. ด้านการพัฒนาและส่งเสริมความก้าวหน้าบุคลากร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่ส่งเสริมและพัฒนาครู บุคลากรในสถานศึกษาให้ได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถทางวิชาการ เป็นผู้นำทางวิชาการ มีทักษะการปฏิบัติงานแบบไร้ขีดจำกัด และมีความหน้าทางวิชาชีพ

องค์ประกอบที่ 2 วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 4 วิธี ได้แก่

1. การเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน
2. การเรียนรู้ผ่านสังคมเครือข่าย
3. ระบบพี่เลี้ยงและการสอนงาน
4. การเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ความจำเป็นและการประเมินก่อนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ
ขั้นที่ 2 การวางแผนและออกแบบหลักสูตรพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ
ขั้นที่ 3 การดำเนินการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ
ขั้นที่ 4 การประเมินผลการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ
ขั้นที่ 5 การปรับปรุงการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 1. ผู้บริหารต้องเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีภาวะผู้นำทางวิชาการ สร้างความเชื่อมั่นในการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลและสามารถต่อยอดความรู้ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง 2. ผู้บริหารต้องมีเป้าหมาย กลยุทธ์ และแผนที่ท้าทาย มีความชัดเจนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลบริหารจัดการศึกษา สามารถบูรณาการนโยบาย ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัลของกระทรวงศึกษาสู่การปฏิบัติ 3. หน่วยงานต้นสังกัดให้การสนับสนุนด้านทรัพยากรคน งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 1) การมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล 2) การสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อความร่วมมือทางวิชาการ 3) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ 4) ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ 5) การพัฒนาและส่งเสริมความก้าวหน้าบุคลากร โดยทั้ง 5 ด้านมีผลการประเมินความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจหลักที่สำคัญในการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษา และภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นคุณลักษณะที่สำคัญต่อการสนับสนุนและเอื้ออำนวยให้การปฏิบัติหน้าที่

ของบุคลากรในสถานศึกษาเกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเพราะจะเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนและประสิทธิผลของการบริหารจัดการสถานศึกษา ดังที่ Wannasri (2014) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มี 5 องค์ประกอบได้แก่ 1) การพัฒนาวิชาการที่เน้นการเรียนการสอน 2) พฤติกรรมแบบมุ่งงานวิชาการและมุ่งความสัมพันธ์ 3) ความคิดริเริ่มและความรู้ความสามารถทางวิชาการ 4) การพัฒนาความรู้ความสามารถทางวิชาการของครู 5) การส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครู และสอดคล้องกับ Maneewan (2020) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุคดิจิทัล 2) วิธีพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุคดิจิทัล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน 2) การเรียนรู้ผ่านสังคมเครือข่าย 3) ระบบพี่เลี้ยงและการสอนงาน 4) การเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ ดังที่ Jennings and Warnier (2015) ได้กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ 70-20-10 ประกอบไปด้วยการจัดการเรียนรู้ 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ 1) 70 เปอร์เซ็นต์ มาจากการเรียนรู้และพัฒนาผ่านประสบการณ์การทำงานจริง 2) 20 เปอร์เซ็นต์ มาจากการเรียนรู้และพัฒนาผ่านผู้อื่น 3) 10 เปอร์เซ็นต์ มาจากการเรียนรู้และพัฒนาผ่านหลักสูตรอย่างเป็นทางการ และสอดคล้องกับ Chansah (2017) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่มาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการประชุมผู้บริหารสถานศึกษาประจำเดือน 2) รูปแบบการประชุมสัมมนา 3) รูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการ 4) รูปแบบการศึกษาดูงาน 5) รูปแบบการศึกษาผ่านระบบออนไลน์ 6) รูปแบบการศึกษาด้วยตนเองหรือตามอัธยาศัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ความจำเป็นและการประเมินก่อนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ 2) การวางแผนและออกแบบหลักสูตรพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ 3) การดำเนินการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ 4) การประเมินผลการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ 5) การปรับปรุงการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ดังที่ Wayne and Mondy (2014) ได้กล่าวถึงหลักการวิเคราะห์งานนั้นเกิดจากการรวบรวมข้อมูลรายละเอียดที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของตำแหน่ง ขอบเขตงานและคุณสมบัติของผู้ปฏิบัติงานในแต่ละตำแหน่ง โดยการวิเคราะห์งานประกอบด้วย 1) การกำหนดคุณลักษณะของงาน 2) คุณสมบัติของบุคคล ซึ่งการวิเคราะห์งานดังกล่าวจะนำไปสู่การพัฒนาระบบบริหารทรัพยากรบุคคลขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนอัตรากำลัง การพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากร การบริหารผลการปฏิบัติงาน การบริหารค่าตอบแทน สวัสดิการ แรงงานสัมพันธ์และการจัดการข้อพิพาทต่างๆ สอดคล้องกับ Kreethaphon (2017) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1-7 ผลการวิจัยพบว่า มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ 1) การเตรียมการพัฒนา 2) กระบวนการพัฒนา 3) ภารกิจ 10 ภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษา

สรุป

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลมี 5 ด้าน องค์ประกอบที่ 2 วิธีพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล 4 วิธี และองค์ประกอบที่ 3 กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลมี 5 ขั้นตอน การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม

พบว่า รูปแบบมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุดและรูปแบบมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล โดยมีปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ผู้บริหารต้องเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีภาวะผู้นำทางวิชาการ สร้างความเชื่อมั่นในการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล และสามารถต่อยอดความรู้ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงและต้องมีเป้าหมาย กลยุทธ์ และแผนที่ท้าทาย มีความชัดเจนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลบริหารจัดการศึกษา สามารถบูรณาการนโยบาย ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัลของกระทรวงศึกษาสู่การปฏิบัติได้ นอกจากนี้ หน่วยงานต้นสังกัดให้การสนับสนุนด้านทรัพยากรคน งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาสามารถนำองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล และกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล ไปใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือพัฒนาบุคลากรเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 หน่วยงานหรือสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ฝึกอบรมหลักสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาควรบรรจุเนื้อหาการพัฒนางานวิชาการและภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลไว้ในหลักสูตรให้มากขึ้น

1.3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรกำหนดนโยบายการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วนำองค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการบริหารจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพของผู้เรียน

1.4 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแบบมีส่วนร่วมกับหน่วยงานอื่น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

References

Amdonkloy, S. (2013). The Role of Educational Institution Administrators in the 21st Century. *Graduate Studies Journal Phibunsongkhram Rajabhat University*, 7(1), 1-7.

Chamchoi, S. (2019*). Educational Administration in the Digital Era***.** Bangkok: Publishers of Chulalongkorn University.

Chansah, T. (2017). *Policy Development for the Development of Administrators of Basic Education Institutions to Professional Standards of Educational Institution Administrators of Phayao Primary Educational Service Area Office, District 1.* (Doctoral Dissertation). Chiang Rai Rajabhat University. Chiang Rai.

Jennings, C., & Wargnier, J. (2015). *Effective Learning with 70:20:10: The New Frontier for the Extended Enterprise.* Retrieved August 1, 2020, from http://www.crossknowledge.net/crossknowledge/whitepapers/effective-learning-with-70-20-10-whitepaper.pdf

Kreethapol, T. (2017). *The Model of Ethical Leadership Development of Educational Institution Administrators under the Office of Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Areas 1-7.* (Doctoral Dissertation). Nakhon Ratchasima Rajabhat University. Nakhon Ratchasima.

Maneewan, T. (2020). *Model of Academic Leadership Development of Educational Institution Administrators Fundamentals of the Digital Age.* (Doctoral Dissertation). Ubon Ratchathani Rajabhat University. Ubon Ratchathani.

Office of the National Economic and Social Development Board. (2017). *The Twelfth National Economic and Social Development Plan.* Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Board.

Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education. (2016). *Government Action Plan for Fiscal Year 2017 of the Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education.* Bangkok: Office of Policy and Strategy.

Pakotang, J. (2018). *Leadership in the Digital Age. For Professional School Administrators.* (1st ed.). Ubon Ratchathani: Siritham Offset Publishing.

Paophan, C. (2016). Concepts and Basic Theories of Leadership of School Administrators in the 21st Century. *Journal of Educational Administration Khon Kaen University*, 12(1), 1-9.

Somprach, K. (2019). *Leadership: Concepts, Theory and Development*. Khon Kaen: Faculty of Education Khon Kaen University.

Wannasri, J. (2010). Academic Leadership of Educational Institution Administrators Education. *Journal Naresuan University*, 12(1), 35-48.

Wannasri, J. (2014). *Academic Administration in Educational Institutions.* Phitsanulok: Rattanasubanprint 3.

Wayne, M. R., & Mondy, J. B. (2014). *Human Resource Management.* (13th ed.). Retrieved August 1, 2019, from https://demmipeat.files.wordpress.com/2020/06/e-boek-pdf-xhrksschma-9378.pdf